

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

יז (א) הַטָּאָה יְהוּדָה בְּתוֹכָהּ בָּעֵט בְּרִזָּל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר חֲרוּשָׁה
 עַל-לֹחַ לֶבֶם וּלְקַרְנֹת מִזְבְּחֹתֵיכֶם : (ב) כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחֹתָם
 וְאֲשֵׁרֵיהֶם עַל-עֵץ רַעְנָן עַל-גִּבְעוֹת הַגְּבֵהוֹת : (ג) הֲרָרִי בַשָּׂדֶה
 חֵילָה כָּל-אֲצִרוֹתֶיהָ לִבּוֹ אֵתָן בְּמַחֲיָה בַחֲטָאת בְּכָל-גְּבוּרֶיהָ :
 (ד) וְשִׁמְטָתָהּ וּבָקָה מִנְחַלְתָּהּ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וַהֲעֵבַדְתִּיהָ אֶת-אֵיבֶיךָ
 בַּבָּאֲרֵץ אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתָּ כִּי-אֵשׁ קִדְחָתָם בְּאִפִּי עַד-עוֹלָם הַיּוֹקֵד :
 (ה) כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲרֻר הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשָׂם בְּשֵׁר
 זָרְעוֹ וּמָן יִהְיֶה יָסוּר לִבּוֹ : (ו) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעַרְבָּה וְלֹא יִרְאָה

כי

ר ש י

יז (א) צעט ברזל • משל הוא כלומר חקוקה ששיקוע ואין נוחה לימחק •
 חרושה • חקוקה כזה שהוא חורש צעומק : על לוח לבם • שאינם שוכחין
 ע"א שלהם : (ב) כזכר בניהם מזבחותם • כזכירת בניהם כן היתה להם
 זכירת מזבחותם כאדם שיש לו גיעגועין על בנו • ומדרש אגדה צעט ברזל בצפורן
 שמיר ע"י ירמיה שנקרא עמוד ברזל וע"י (יחזקאל ג') שנאמר לו כשמיר הזק
 מזור נתתי מלחך : ואשריהם אשר על עץ רענן על עץ כמו חלל וכתוב תחות כל
 חילן ענוף : (ג) הררי בשדה • ירושלם היושבת בהר המישור כל סביב העיר
 מישור שדה ולשון הררי כמו ערבי (ישעיה י"ג) על שם שיושב צערבה אונטיינדש
 בלע"ז יושבים ההר : חילך • כמו ממוקד : צמותיך בחטאת • צמותך עשויות
 בחטא לשם ע"א בכל גבולך : (ד) ושמתה • על כרחך תשמוט את חרנך
 את אשר לא שנתה בשנתותיכם שאמרתם לכם ושנתה הארץ (ויקרא כ"ה) :
 ובך • אנקס מחמת נחלתך אשר נתתי לך שלא עשית רצוני להשמיטה • ד"א ובך
 מנחלתך ובך אנקס מנחלתך שאגלה אותך מונגה : כי אש קדחתם בחפי • יקדחתם
 בצחירי : (ה) אשר יבטה באדם • בחרישו וקצירו לומר אזרע בשביעית וחוכל •
 צרועו • כמו עזרו וכת"י רוחצניה : ומן ה' יסור לבו • (שם) ונתי את ברכתי
 לכם כך שונעתי : (ו) כערער • כעץ יחידו לשון ערירי (ראשית ט"ו) ויש

אומר

מכלל יופי

טז (ג) הילודים • תאר לנולד , וכן הילודים במדבר : טמותי • קבץ מות בנות הוו
 ותוספות מ"ס , והוא שם נפלים כמבואר עיר מבוקעה , רוכה לומר , מיתת תחלואים
 ומותו , ותחלואים רוכה לומר , בחולי רעב ימותו כמו שאמר למעלה : ואם באתי העיר והכח
 תחלואי רעב • וכן תרגם יונתן , מורעו כפן ימותו • (ה) פרוח • פירושו בית אבל , וכן וסר
 פרוח סרוחים • ואל תנוד • בחולס , ענין הנענוע והטכטול , ונא בענין נחמת האבל וספור
 הכרות עמו , לפי שהמנחמים נדים ממקומן , זה מפה וזה מפה , לנחם האבל , ויטלטלו
 בעגורו • (ז) ולא יפרסו • כמו פרסה לין בידיה , ונא הלשון הזה בפרישת הידים והגוף

באבל י יא א

ירמיה יז

כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר אֶרֶץ מִלְחָה וְלֹא תֵשֵׁב
(ז) בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְּטָחוֹ : (ח) וְהָיָה
כְּעֵץ יִשְׁחָל עַל-מַיִם וְעַל-יַיּוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה יָדָאָה קִרְוֵה
כִּי יָבֹא חֶסֶם וְהָיָה עָלָיו רַעַנָּן וּבִשְׁנַת בְּצֻרָה לֹא יִדָּאָג קִמְצָ בּוֹ
וְלֹא יִמְיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי : (ט) עֵקֶב הִלֵּכְ מִכָּל וְאֲגַשׁ הוּא מִיַּד-דַּעְוָה :
(י) אֲנִי יְהוָה חִקְרֵ לֵב בַּחַן פְּלִיּוֹת וְלָתֵת לְאִישׁ פְּדֻרָתוֹ כִּדְרָכָיו קִרְוֵה

כפרי

ר ש י

אומר דגאשט"ה בלע"ז (פער דארבן כמו לעיל צ"ו) ומנחם פירש שם עץ מעני
היער וערער שמו וכן פי' כערער במדבר עץ אחד, מעני היער : בערבה לשון
מיסור . חרירים יונק כמו חרה מני עובר (חיוב ל') : ארץ מלחה . ארץ
שהיא מליחה ולא תסא מיושבת . (ח) ולא יראה . העץ כי יבא חס : בצורת
לשון רעב פחמינ"ח בלע"ז : Famine (בל"ח הונגרם נחט) . ל"ח בצורת
לשון מצנר וכן חברו מנחם : לא ידאג . לא יפחד : (ט) עקוב הלכ . מלא תוחלת
ועקובה מכל רעה : ואגוש . לשון חולי וחליו הוא זה : מי ידענו . הוא

סבור

מכלל יופי

באכל מרוב הנער, וכחצ במ"ך, והמפרת כל לשון פריסה כתוב בשי"ן צר מן שנים כתיבין
בסמ"ך, הלא פרס לרעב לחמך, ולא יפרסו להם . ופירוש ולא יפרסו להם, ולא יבואו
לנחמו על מת, כלומר לא יספרו על העתים ולא ינחמו הקיים . והמפראים פירשו, ולא יפרסו
להם, ולא יפרכו על אכל, כמו שפורסין לאכל ובוזעים לו הלחם כשמברין אותו, והוא שאמר
לנחמו על מת . על אביו ועל אמו . ריבה לומר כל אחד על אביו ועל אמו, וכן תרגם יונתן
גבר על אביו ועל אמו . (י) על מה . בסגול, והוא אחד מארבע ועשרים מ"ה שהם בסגול,
וכל דמיוך לח"ע דכותיה, בר מן שבעה . עוננו . בלא יו"ד וכן טעמתינו . בלשון יחיד .
(יג) והטרחי . ענין הסעה והשלכה . ועברתם שם אלהים אחרים . כחרגומו ותפלחת
תמן לעממיה פלחי טעותא . חנינה . ענין קן . [יד] ולא יאמר עוד חי'ה , אשר
העלה אה בני ישראל מארץ מצרים . רבותינו ז"ל אמרו, לא שתעקר וכיאת מצרים ממקומה,
אלא גאלה אחרונה עיקר, וכיאת מצרים טפלה . ויתכן זאת כוונת הנביא, שבני אדם
הנשבעים זה לזה בעסקיהם, ישבעו עתה תמיד, סיה', אשר העלה את בני ישראל מארץ
מצרים, לפי שזו היא הפליאה, היותר גדולה, שעה עמנו עד עתה, אבל לימות המשיח לא
ישבעו כן, אלא יזכרו נשנועות ענין קבץ גליות, לפי שתייה פליאה יותר עמומה מיכיאת
מצרים לימות המשיח, כמו שדרשו רבותינו ז"ל, למען תזכור את יום נחתך מארץ מצרים כל
ימי סיד, להביא לימות המשיח . [טז] לדוגים . כתוב צ"ו, כמו (יסקא מ"ז) עמה
עלי רגים, וקרי לדוגים צו"ד, והענין אחד, והוא תאר לצדי הדג, וכן צו"ד תמורת
הצ"ו . ומלת ודיגום, פוע מבנין הדגש, ומשפטו ודיגום, בהראות היו"ד דגושה, ונרפה
כמו שרפו רבים אחרים . ויתכן שהיא מבנין הפעיל . ותסר פ"ח הננין, והרתי
והדיגום, כמו (חיובל"ג) מדוע אליו רינות, משפטו הריבות, כן דוגם משפטו
הדיגום . (יח) בגבלת שיקוציהם, כי עור . גילוליהם, ועל
הדרך .

פכ תרגום אשכנזי

בוטעו ניכט ערפרייעט; דער אין דיררער וויסטע, אין איינעם פֿערבאָנגטען, אונט
 בעוויאָהנטען לאַנדע רוהעט. [ז] געזענגעט איזט אַבער דער מאַן, דער אויף דען
 עוויגען טרויעט, דער עוויגע ווירד דאָן ווינע שטיטצע זיין. [ח] ער ווירד איינעם
 אַם וואַסער געפֿלאַנצטען בויע גלייכען, דעססען וואַרצעלן וויד צו קוועללען הינט
 שטרעקקען; דעם קיינע היטצע שאַדעט, דעססען בלעטטער שטעטט גרין בלייב
 בען; דער קיינע דירע פֿירכטעט, אונד ניכט אויפֿהיט פֿריכטע צו טראַגען.

[ט] בעטריגעדישען הערצענס איזט ער, מעהר אַלס אירגענד איינער; ער איזט
 איין שוועכלינג, ווער קענטט איהן? [י] איך, דער עוויגע, ערפֿאַרשע-ראַם הערין,
 פֿריפֿע דיא גירען, אום יעדעס נאָך ווינעם וואַנדעל, יעדעס דיא פֿריכטע ווינעה
 האַנדלונג

ב א ו ר

כען יחידי, לשון עירי (רש"י), וכן תרגמתי. ורבו המפרשים במלך הזאת, ומכאן
 אחימי עמים תרגמו (אין פֿערלהון), והיא התרגולת הנמצאת במדברות, וכן תרגם פכה
 אל תפלת הערער, בתהלים (ק"ב י"ח), ויכתב תרגם כעכוניא במדברית, ופירש רב
 האי גאון, עכבית הוא קין מבחון, ופרי כאלל מנפנים, ונקרא ערער; ולא ידענו איזו פרי
 הוא? ומכאן גם במדינתנו פרי כמוהו הנקרא (וואַסערנוס), והוא קין חד ומשולש,
 ונתוכו פרי שטעמו כטעם אנו. אך מזה הפרי לא יוכל לדבר כי הוא גדל במים ולא בארץ
 יבשה. בערבה, במישור במדבר, ולא יראה, אמר על כד השאלה, העץ לא יראה ולא
 יהנה כי יבא טוב, הוא המטר, כי לא יפול במדבר. ולפירוט יוכתן, לפי שנתן קין הקשה
 לא יכנסו טפות הנשמים. ושכן חררים, יאמר על הערער שהוא שכן חררים, כלומר במדבר
 שם לא יוכל המטר מרוב החום. וענין חררים הוא שריפה ודליקה מרוב הקמימות, מן
 ועמי נחר מני חרב, נחר מפות, וכהנה, (חררים, שם נשקל חצרים, והנפרד
 חרר). ארץ מלחה, ארץ גזירה וכרותה. מכלי יושב, וכן ברית
 מלח, ברית כרותה. והמשיל בואת הנוטע בחדש, שלא יהיה לו תקוה ופרי, כען
 הזה שאינו מתלחלח רק עומד ביום בכל עת, ואף על פי שאינו מת; כן האדם הזה יהיה ברע
 כל ימיו, וטוב מותו מחייו. (רד"ק). (ח) ועל יובל, ועל פלגי מים יתפסטו שרשיו,
 ולא יראה, על כד השאלה, אפילו אם יבא חום ויהיה חורב עלי ארץ לא יראה אותו, רצה
 לומר לא יירא וידאג, לפי שהוא עומד על האים, ועליהו יהיה רענן תמיד ולא יבול, ובשנת
 בצורה, בעת מניעת הנשמים (ראה למעלה י"ד א') לא ידאג, ולא ימוש ויחלל מעשות
 פרי; כן האדם הטוב הנוטע בה' לא יסור הטוב ממנו לעולם, אפילו בשעה שיהא פורענות
 בעולם. (ט, י) עקוב. לפי שהיה מוכיח במלחה על הנטחון, שהוא דבר שגלב, יאמר
 עתה, עקוב הלב, רצה לומר הלב מלא ערמה (מלשון ויעקבני, כל אש עקוב יעקוב),
 פוכל, יותר מכל דבר מרמה מסוגל הלב לרמיה, כי ידבר בפה ויעשה מעשים ולבנו לא כן
 ידמה (מדברי רד"ק), ורש"י פירש, עקוב הלב מכל, הלב עקוב מכל רעה. ואנוש,
 וחלוש הוא, מוידענו, מי ידע סתרי לב? בלתי אלהים החופש חדרי בטן ובוטן כליות להת
 לאיש כדרכוכו. — ומכאן אחד מפרש הפסוקים האלה על יהויקים מלך יהודה, אשר
 אותו הוכיח ירמיה כמה פעמים בספר הזה בתוכחת קשה ומרה. ולפי שהתנבא תחת מלכותו
 לא הזכיר את שמו, מפני כבוד המלכות, ואמר בלשון נסתר: עקוב הלב, רצה לומר לב
 המלך יהויקים, מכל, פירושו יותר מכל אדם, ואנוש הוא, חלוש דעת, אך מי ידענו?
 כי אם אני ה' הקוקר לבוכו. והפירוט הזה נראה נכחר, והכתוב שלאחריו מוכיח עליו, וכן
 תרגמתי. (יא) קורא, שם, והוא העוף שקורין (קוקוק). (רש"י) ויש מפרשים,
 תרגולת. דגר, פעל, והוא רביבת העופות על הנבים, והנפנוף שמנפנפין בהובאתם
 האפרוקים

תרגום אישכנזי

האנדלונג צו בעצאָהלען • [יא] דיא העננע בריטטעט יונגע אויס, דיא זיא ניכט געבאָהרען, ער זאממעלט שעטצע, אבער ניכט מיט רעכט • אין דער מיטטע זייגעס לעכענס ווירד ער זיא פֿערלאַססען, אונד אַם ענדע איין ניכטסווירדיגער הייסען •

[יב] טהראָן דער מאַיעסטעט! איבער אַללען אַנפֿאַנג ערהאַכנער! אָרט אונזערס הייליגטהומס! [יג] אָ רוא האַפֿנונג ישראל'ס! עוויגער! דיא דין פֿערלאַססען פֿיססען צו שאַנרען, דיא פֿאַן מיינער לעהרע ווייכען צום עוויגען אונטערנאָנג פֿער, דאַסמט ווערדן; דען זיא האַכען דיא קוועללע דעס לעכענס פֿערלאַססען • [יד] היילע מיך, עוויגער! אונד איך ווערדע געהיילט; הילף מיר! אונד מיר אונט גע, האַלפֿען, דען דוא ביסט מיין רוהם • [טו] זיהע! יענע זאָגען צו מיר: וואָ בלייבט דיא

ב א ו ר

האפרוחים • ואמר: שהקורא רובן על בניס אחר אשר לא ילד הוא, וזה משל על העושה עושר ולא במשפט, (עושה, לאן קנין, כמו זאת הנפש אשר עשו בחרן), וזה גם כן תוכחה על יהויקים, כאשר נראה כזה בפירוש למטה (קאפיטל כ"ג) • בחצוימיו, יעזוב את עשרו, ובאחריתו יהיה נבל, כלומר יהיה פחות ודל באחריתו, ולא יסרוך רמיה צידו • וזה היה מקרה יהויקים, שעלה עליו נכודנצר בהיותו בן ל"ו שנה, והיה לו עבד שלש שנים ומתי (יב) כסא כבוד, פירש רש"י, שכל הפסיק הזה עד כל עובדיך נפסוק שלאחריו הוא דרך קילוס וקריאה לאל ב"ה, ואמר הנביא: אתה שהוא כסא כבוד, ומרום מראשית כל בריאה, ומכוון נגד מקדשנו (לפי מאמר חז"ל), אתה תקות ישראל! ה'! כל עובדי יבואו, רובה לומר יבואו ויחפרו כי עזבו אותך קדוש ומוכתר באיכותים הנביחות האלה • זה תוכן דברי רש"י ז"ל, וכוננים הם לפי כלל והמשך הכתובים • ואני לא באתי כי אס לבאר מאמר מאמר בפני עצמו, להסיר הקושיות אשר בהם, ואשר נעברו הלכו המפרשים בדרכים אחרים • כסא כבוד, הוא כינוי לעצמותו יתברך, לפי שהוא מקומו של העולם ואין העולם מקומו • מרום מראשון, רם ונאנב על כל התחלה וראשית הזמן, כלומר לא יכילך הזמן, כי אין לך ראשית • ואמר ראשון במקום ראשית? כדרכו לרוב לכתוב התואר במקום המתואר, וכן להיפך, כאשר זכרנו במקומות רבים • מקום מקדשנו, הוא ענין אחד עם כסא כבוד, ואפשר שזה כונת חז"ל באמרם בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, והבן • (יג) מקיה ישראל, תקות ישראל, אתה ה'! היה הוה ויהיה לעולם, נעלה על כל מקום וזמן! יבואו כל עובדיך, אשר אטום לבם מהשכיל עמם רם ונאנב כמך • יסורי בארץ יבסו, הקרוי וסורי • פירש רש"י ורד"ק, וכן משמעות תרגום יונתן, וסורי, אותם הסרים מתוכתי, יכתבו לטובע ולאכזר בתחיות הארץ • ורד"ק הסיף עוד ואמר: יבואו עפר כנהמר, ולא יהיה להם חלק בשמים, לפי שעזבו מקיר מים חיים, על כן לא יחיו וימותו כנהמר • ואם אמנם לא נח דעתי בפירוש הזה, כי אינו מכוון על מלות וסורי בארץ, בכל זאת תרגמתי לפיהו, מוחסור פירוש אחר נבחר • ותכס אחד מחבמי עמים פירש לפי הכתוב וסורי, רובה לומר היסורים אשר התנכחתי עליהם, יכתבו, רובה לומר יהיו נגזרים לבא בארץ • ולולא הכסיק המאמר כי עזבו וכו' בין וסורי בארץ יבין פסוק הבא, הייתי חומר שהם מחוננים יחדיו, רובה לומר יסורים אשר סבלתי בארץ (מאנשי ענתות ואשר רודפי) יכתבו, רובה לומר יהיו נגד פניך למען תרפאני ותושיעני, והוא כמו: נדי ספרתי שימה דמעתי כנאדך • (יד) רפאני, הנביא התפלל שירפאהו האל מן המכה והכאב אשר לו, כאומר למעלה, למה תהיה מתי אנושה, כי תחלהי אותה, שאני מתהלל בך שמתילני אידם • (טו, טז) הגה, הם ילעגו ליוסויקוני לכביא שקר, ויאמרו אלי: איש דבר ה'? יבוא כל הפורענות שאתה מתנבא עלינו • ואני לא אצתי, לא מהרתי לרוץ להביא העונש עליהם

ירמיה יז

פג

כפרי מעלליו : (יא) קרא דגר ולא ילך הסצבוק עשה עשר ולא במשפט בחציו כמו יסו קרי יעזבו ובאחריתו יהיה נבל : (יב) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו : (יג) מקוה ישראל יהודה כל עזבקה יבשו יסורי וסורי קרי בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים חיים ארזיהוה : (יד) רפאני יהוה וארפא הושיעני ואישעה פי תהלתי אתה : (טו) הנה המה אמרים אלי איה דבר יהוה יבוא

נא

ר ש י

סבור מי ידענו אנה חוקרו : (יא) קורא דגר • קוקו גלונט בלעז : Cucu gloufsant. (בל"א דער קוגוג גלוקסעט עיין ש"א כ"ו כ"ח) ולא ילך • הקורא הזה מושך אחריו אפרוחים שלא ילך • דגר • הוא גיפנוף שמוצנף העוף בקולו למושך אפרוחין אחריו ואו שהקורא דגר לא ילכו אחריו משיגדלו שאינם מינו כך עושה עושר ולא במשפט : יהיה נבל • מתקרי רשיעה : (יב) כסא כבוד וגו' לפי שכל לומר כל עוזבך יבשו מתחיל בקילוסו של עקום ומדבר לפניו אתה שכל כבוד ומרום מראשית בריות עולם ומכוון כנגד מקדשו : (יג) מקוה ישראל • יושב עליו לפיכך כל עוזבך יבשו : יסורי בארץ יכתבו • אותם שסרים מדברי שאינם שומעים שליחותי בקצרות תחתיות ארץ יכתבו : (יד) כי תהלתי אתה • כך אני מתהלל ומתפאר לומר שאתה מושיעי תהלתי וונטנ"א בלעז Vanteit. (בל"א רווס) : (טו) איה דבר ה' • הפורעות שאתה מתנבא : (טז) ואני

לא

מכלל יופי

הדרך הזה כאמר (נחום ג') : והשלכתי עליך שקצים ונבלתיך, כי ענדת השקך דבר צעור ונגונה הוא : ומנוסי • עם הכינוי נס"א המ"ס ובסורק הנו"ן, ועל כן טעו האומרים בבקשת אדון עולם, והוא ניסי ונבנסי, במקום המ"ס • מועיל • ענינו לתת המועלת • ין (א) בצפורן • ידוע • ולפי שחזר אדם בנפרכיו קרא לעט ברזל המותר, כפורן לפיכך אמר בצפורן שמיר, כי שמיר הוא הברזל החזק, וכן במדרש, כעל צפורן של ברזל • ששיר • מנור החלמיש (דברים ח') תרגם ירושלמי, שמיר טיכרא • ויש מפרשים, הברזל החזק, וקראו כן לענין חזק, כמו שנקרא הבור החזק שמיר • חרושה • פירוש, חרותה, מן חרות על הלכות (שמות ל"ב) • ולקרנות • הלמ"ד במקום ב"ת, כלמ"ד לפניכם לזרב (ויקרא כ"ו), הרגתי לפנעי (בראשית ד'), ושנת לכסא (תהלים ט'), והדומים להם • מצחוחיכם • כ"ק • (ב) כוכר • על דעת רבים ענין ריח, כמו (ויקרא א') איבדתה לה, כלומר שהיו מקריבים בניהם על מזבחותם • ויתכן לפרשו, ענין זכירה, ופירוש, כן ערב עליהם זכירת מזבחותם, וספורם תמיד בעניני קרבניהם כמו זכרם בניהם שהם אהובים להם מאד ובפירושה ככן ופירוש יונתן מסיפק לשנים הפירושים • ועיין בשרש זכר • על עץ רענן • טעמו דבק עם מזבחותם, לא עם אשריהם, כי עץ רענן הוא האשרה, ופירוש על סמוך, כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב'), וחבת עליו את שולותיך (שמות כ'), והדומים להם, כי האשרה היא העץ שהיו נוטעים לעבדו, או שהיו מניקים הטורה שהיו עובדים תחת

האילן

נא : (טו) וְאֲנִי לֹא־אֶצְתִּי מִרְעָה אַחֲרֶיךָ וַיּוֹם אָנוּשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי
 אֶתְּהָ יָדַעְתָּ מוֹצֵא שְׁפָתַי לִכְחַ פְּנֵיךָ הָיָה : (יו) אֶל־הַהִיְהִי־הִי בְּצִירִי
 לִי לְמַחְתָּה מִחֲסֵי אֶתְּהָ בְּיוֹם רְעָה : (יח) יִכְשׁוּ רֹדְפֵי וְאֶל־אֲבִשָּׁה
 אָנֹכִי יִחְתּוּ הַמָּה וְאֶל־אֶחְתָּה אָנֹכִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רְעָה וּמִשְׁנֵה
 שְׁבָרוֹן שְׁבָרָם : (יט) כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הַלֹּדֶךְ וְעַמְדָתָ בְּשַׁעַר
 בְּנֵי־עַם הָעַם קִרִי אֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מִלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בּוֹ וּכְכֹל
 שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַם : (כ) וְאָמַרְתָּ אֲרֵיהֶם שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מִלְכֵי יְהוּדָה
 וְכֹל יְהוּדָה וְכֹל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵים הָאֵלֶּה : (כא) כֹּה
 אָמַר יְהוָה הַשְׁמֵרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֶל־הַשְּׂאוּ מִשָּׂא בְּיוֹם הַשְּׁבֵת
 וְהִבְאֵתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם : (כב) וְלֹא־הוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבֵּיתֵיכֶם בְּיוֹם
 הַשְּׁבֵת וְכָל־מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וּקְדַשְׁתֶּם אֶת־יוֹם הַשְּׁבֵת כִּי־אֲשֶׁר
 צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם : (כג) וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנֵם וַיִּקְשׂוּ
 אֶת־עַרְפֹּם לְבַלְתִּי שׁוֹמְעַ שְׁמוֹעַ קִרִי וּלְבַלְתִּי קַחַת מוֹכֵר : (כד) וְהָיָה
 אִם־שָׁמַעַ תִּשְׁמָעוּן אֵלַי נִאֻם־יְהוָה לְבַלְתִּי הִבִּיא מִשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי
 הָעִיר הַזֹּאת בְּיוֹם הַשְּׁבֵת וּלְקַדֵּשׁ אֶת־יוֹם הַשְּׁבֵת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת־
 בָּהּ בּוֹ קִרִי כָל־מִלְאכָה : (כה) וּבָאוּ בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת מִלְכִים
 וְשָׂרִים יוֹשְׁבִים עַד־כַּפַּא דְּוֹד רַכְבִּים בְּרַכְבֵּם וּבִסּוּסֵים הַמָּה וְשָׂרֵיהֶם

איש

ר ש י

לא אצתי - לא מהרתי לזרוך להביאם מהיות רועה טוב מחזר אחריו לבקש עליהם
 רחמים : ויום אנוש - חולי של פורענות לא התאויתי וי"ת ואנא לא עכבי' על
 מיימדך מלאחנצאות עליהן לאחנצותהון להחלתך ולפי התרגום יסיה אצתי לשון
 עכוב כלומר לא עכבתי מלומר להם שליחותיך ולהשיבם אליך חס היו שומעי' לי :
 מוצא שפתי נכח פניך סיה - להשיב את חמתך מהם : (יז) אל תסיה לי
 למחתה - אל יהי שליחותיך למחתה : (יח) יבשו רדפי - אנשי ענתות לבדם :
 (כג) ולא שמעו חצותיכם למוה שצויתים : (כו) זבא כמו ולבא :

יח (ג) על

מכלל יופי

האילן , ועליו כאמר בכל מקום : תחת כל עץ רענן (דברים י"ג) , והיו צוניהם מונחותם
 סמוך לאיתו אילן שהיו מקריבים עליו קרבנות לעבודה זרה , הנעבדת תחת האילן , אולאילן

דיא פֿערקינדירגונג גאָטטעס? לאַס וויא דאָך קאָממען! [טז] איך אָבער דרוינגע ניכט
 הרויף, אויס טרייער הירטען = פֿלליכט; ווינשערען אונגליקסטאָג ניכט הערבייא, ו
 רוא ווייסט עס, יעדע בעוועגונג מיינער ליפפען איזט דיר בעקאָנט. [יז] אָ בעי
 שעהמע רוא מיך ניכט, דער רוא מיינע צופלוכט צור צייט דעס אונגליקס ביסט.
 [יח] מעגען מיינע פֿערפֿאָלגער צו שאַנדען ווערדען, ניכט איך. מעגע אָנגסט
 זיא איבערפֿאללען, ניכט מיך. ברינגע איבער ויא דען טאָג דער שטראַפֿע, איין
 צוויאפֿאָכעס אונגליק טרעפֿע זיא.

[יט] דער עוויגע שפראַך: געהע שטעללע דיך אינס טהאַר דער לאַנדסלייטע,
 וואַ אויך דיא קעניגע פֿאַן יהודה אויס = אונד איינגעהן, אונד אין דיא איברינגען טהאַר
 דעירושלים'ס, [כ] אונד שפּריך: הערעט דיא וואַרטע גאָטטעס, איהר קעניגע,
 דוא געוואסמטעס יהודה, אונד איהר בירגער ירושלים'ס, דיא איהר דורך דיוע
 טהאַרע געהט! [כא] היטעט אייך, שפּריכט דער עוויגע, טראַגט אַם שכת קיינע
 לאַסט. אונד ברינגט זיא ניכט אין דיא טהאַרע ירושלים'ס העריין. [כב] טראַגט
 אויך קיינע לאַסט אַם שכת אויס אייערן היוערן, אונד טרייבעט קיין געשעס; ו
 זאָנדערן הייליגט דען שבת = טאָג, וויא איך אייערן פֿעטערן געכאָטהען האָבע.
 [כג] זיא [דיא פֿעטער] האָכען אָבער ניכט געהאַרכט, מיר קיין אַהר צוגענינגט,
 זיא וואַרען זאָ האַלושטאַרריג, ניכט צו דהערען, קיינע לעהרע אנצונעהמען.
 [כד] ווען איהר מיר אָבער געהאַרכט, שפּריכט גאָטט, קיינע לאַסט אין דיוע
 טהאַרע אַם שכת העריין צו ברינגען, דיוען טאָג צו הייליגען, אונד אייך אַללער גע
 שעפֿטע אַן איהם צו ענטהאַלטען: [כה] זאָ זאָללען נאָך פֿערנער דורך דיוע טהאַרע
 קעניגע אונד פֿירסטען, דיא אויף דעם טהאַרן דור'ס זיסצען, צו וואַגען אונד צו
 פֿעדרע איין = אונד אויסגעהן; זאָוואָהל זיא אַלס איהרע רעטהע, גאַנץ יהודה
 אונד

ב א ו ר

עליהם, מרועה, בהיות רועה טוב, מחזיר אני אחרך לבקש רחמים
 עליהם (רס"י). והמסוק שבין אצתי ובין מרועה, יורה על נכונות הפירוש. ויום אנוש,
 קולי הסורענות לא התאיתי, אתה ידעת זאת. מוצא שפתי, תפילתי שהתפללתי לך
 להשיב אפך מהם, נוכח פניך היא. ורד"ק פירש. ואני לא אצתי, לא דחקתי והתאמתני
 להיות רועה אחרך, רצה לימר להיות נכיא, ויום אנוש, יום הנבואה אשר הוא אנוש וכאב
 לי, לא אציתי, מוצא שפתי שאמרתי: נער אצתי לא ידעתי דבר, נוכח פניך הוא. (יז)
 אל תהיה לי למחחה, לא אצתיש על ידך, לשמוע תלכות עס, שמחויקים אותי לכניא
 שקר, הלא מחסי אתה ביום רעה, לכן אל תחיתני. (יח) יבשו, אמר: אם אמנס לא
 התאיתי יום אנוש לכלל ישראל, אך זאת אבקש שינוא הרשעים הרודפים אותי, החוברים
 איה דבר ה'; ואל אנוש אני. ומשנה שברון, אין פירושו, ושנר כפול, כי אם ושנר שני,
 דונה לומר שנר אחר שנר, כמו ומשנה כסף, משנה למלך, שפ רואו שני (רד"ק). דוק
 בדבריו, כי נכונים הם. (יט) כה וכו', ממסוק זה עד סוף הקאפיטל בכלל אזורה על
 קילול שבת, בשער בני עם, אשר ינאו וינאו גס כן מלכי יהודה, ואמר זה קרא גס כן בכל
 שערי ירושלים, להוכיח יתר העם הנאים נשערים אחרים. (כג) ולא שמעו, אצתיכס.
 (כד) עשות בה, בה כתיבוקרינו, לפי שגנת משמש לשון וכלו וכן קנה (רד"ק).
 וף (א) הרבר

תרגום אשכנזי

אונד אללע איינוואנהער ירושלים'ס; אונד דיוע שטארט זאלל עוויג בלייבען. [כז]
 אויס דען שטערטען יהודה'ס, אויס דער נאכבארשאפט ירושלים'ס, אונד דעם
 לאנדע בנימין; אויס דען נידערן, געבידגיגטען אונד דען זידליכען געגענדען
 [יהודה'ס] ווערדען לייטע קאממען, גאנצע = שלאכט = אונד שפיווע = אפפער,
 ווייהרויך אונד דאנקאפפער אין גאטטעס הויז צו ברינגען. [כז] געהארפעט,
 איהר מיד אכער ניכט, דען שבת = טאג צו הייליגען אונטערלאפעט איהר ניכט, אן
 איהם איינע לאסט אין ירושלים'ס טהארע העריין צו טראגן: זא ווילל איך איין אונד
 אויסלעשכארעם פייער אין דען טהארען אנצינדען, וועלכעס ירושלים'ס טהארע
 פערצעהרען ווירד.

יח [א] פאלגענדעס איזט דאז ווארט, וועלכעס פאם עוויגען אן ירמיהו ערגינג:
 [ב] אויף! געהע אין דעם טעפפערס הויז, דארט ווילל איך דיך מיינע ווארט
 טעפערנעמען לאסטען. [ג] איך גינג אין דעם טעפפערס הויז, אונד פאלנד איהן
 ארכייטענד כיים ווערקשטוהלע. [ד] אכער דאז געפעס, דאז ער אויס טהאן
 פערפערטיגטע, מיסלאנג איהם; ער ארכייטעטעס אלזא אום, מאכטע איין
 אנדערס געפעס, וויא עס דעם טעפפער גוטדינקטע. [ה] דא שפראך דער עוויגע
 צו מיר וויא פאלגט: [ו] קאן איך ניכט מיט איך, איוראעליטען! אויך זא וויא
 יענער טעפפער פערפאהרען? זיהע! איהר זייד אין מיינער האנד דאז, וואז דער
 טהאן אין דעם טעפפערס האנד איזט. [ז] יעצט דראהע איך איינעם פאלקע,
 איינעם קעניגרייכע, עס צו צערשטעהרען, נידער צו שטירצען אונד צו פערניכטען;
 [ח] ווען אכער דאז פאלק, דעם איך גערדאהעט האבע, פאן זיינעם לאסטער
 וועגע צוריקקעהרט: זא לאסטע איך דען געדאנקע, איהם בעזעס צו טהון, ווידער
 פאהרען. [ט] יעצט פערשפרעכע איך איינעם פאלקע, איינעם קעניגרייכע, עס
 אנצובויען, אונד איינצופלאנצען; [י] ווען עס אכער ווידער מיינען וויללען האנג
 דעלט, מיר ניכט געהארכט; זא נעהמע איך מיין ווארט, איהנען גוטעס צו טהון,
 ווידער צוריק. [יא] זאגע אלזא יהודה אונד דען בירגערן ירושלים'ס: זא שפריכט
 דער

ב א ו ר

יח (א) הדבר. תוכן הקפוטל מפסוק א' עד י"ח, תוכחה לישראל על עונותיהם, ועל
 נטעם את אלהים, אשר בידו הם כחומר ביד היוצר, להנביאם ולבנותם אם יטיבו,
 ולעכסם ולהשפילם אם ירעו, ומתחיל במשל היוצר. מן י"ח עד סוף, בקשת הנביא להחל
 שיעניש הרשעים הרודפים אותו ומשכנים עליו רעה. (ג) האבנים, הוא הכסא שיושב שם
 היוצר לעשות מלאכתו (ווערקשטוהל), וכן וראיתם על האבנים (קרויסשטוהל), הוא
 הכסא שיושבת עליו היוולדת נעת לידה. (ד) ונשחת יכו' כחומר ביד היוצר, פירש רש"י,
 שהוא מקרא מסורס, ונשחת הכלי שהוא ביד היוצר, אשר עשה מן החומר, ותמיה לישרשי
 קרא בחטר, ונסכריוס נמצא בחמר. (ח) מרעהו אשר דברתי עליו, מרעות דרכו אשר
 צענורו דברתי עליו לנתום ולכתוך [רש"י ור"ק]. וחסם אחד מסדר את הכתוב, וסכ העם,
 אשר דברתי עליו, מרעותו, וכן חרנמתי. (י) להיטב אוהו, להיטב לו, ונתחלף היחס
 שליו (ראטיפוס) ליחס הפעול (אקקוואטיפוס), כמו את מי הגדת מילין, תחת אל
 מי? או למי? (יא) ועליושכירושלים, כמו ואל, וכן המפלל עלה', תחת אל ה'.
 יוצר

ירמיה יז פה

אִישׁ יְהוּדָה וַיֵּשְׁבוּ יְרוּשָׁלַם וַיֵּשְׁבֵה הָעִיר הַזֹּאת לְעוֹלָם : (כו) וּבָאוּ
 מֵעִרֵי יְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלַם וּמֵאֶרֶץ בְּנֵימִן וּמִן־הַשְּׁפֵלָה וּמִן־
 הַהָר וּמִן־הַנֶּגֶב מְבִיאִים עֲלֵהּ הַזֹּבַח וּמִנְחָה וּלְבֹנָה וּמִבְּאֵי הַיְדוּדָה בֵּית
 יְהוָה : (כז) וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקֹדֶשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי
 שְׂאֵת מַשָּׂא וּבֹא בְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּחְתִּי אִשׁ בְּשַׁעְרֵיהָ
 וְאָכְלָה אֲדָמָנוֹת יְרוּשָׁלַם וְלֹא תִכְבֶּה :

יח (א) הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר :
 (ב) קוּם וּיְרֵדָה בֵּית הַיּוֹצֵר וְשָׁמָּה אֲשַׁמְיַעְךָ אֶת־דְּבָרֵי : (ג) וְאָרַד
 בֵּית הַיּוֹצֵר וְהִנֵּהוּ וְהִנֵּה הוּא קָרִי עֹשֶׂה מְלָאכָה עַל־הָאֲבָנִים :
 (ד) וּנְשַׁחַת הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה כַחמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר וְשָׁב וַיַּעֲשֶׂהוּ
 כְּלִי אֲחֵר כְּאֲשֶׁר יֵשֶׁר בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר לַעֲשׂוֹת : (ה) וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
 אֵלַי לֵאמֹר : (ו) הַכְּיוֹצֵר הַזֶּה לֹא־אוּכַל לַעֲשׂוֹת לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל
 נְאֻם־יְהוָה הִנֵּה כַחמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר כִּן־אַתֶּם בְּיַד־יִשְׂרָאֵל :
 (ז) רַגַע אֲדַבֵּר עַל־גּוֹי וְעַל־מַמְלָכָה לְנַחֲשׁוֹל וּלְנַחֲשׁוֹן וּלְהָאָבִיד :
 (ח) וְשָׁב הַגּוֹי הַהוּא מֵרַעְתּוֹ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלָיו וּנְחַמְתִּי עַל־הָרַעָה
 אֲשֶׁר חֲשַׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת לוֹ : (ט) וְרַגַע אֲדַבֵּר עַל־גּוֹי וְעַל־מַמְלָכָה
 לְבָנוֹת וּלְנְטוּעַ : (י) וְעֹשֶׂה הָרַעָה הָרַע קָרִי בְּעֵינֵי לְבִלְתִּי שְׁמַעַ
 בְּקוֹלִי וּנְחַמְתִּי עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי לְהִיטִיב אוֹתוֹ : (יא) וְעַתָּה
 אֲמַר־נָא אֶל־אִישׁ יְהוּדָה וְעַל־יּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה

הנה ר ש י

יח (ג) על האבנים על סדנא פורמא"ש בלע"ז Formes (בל"א פארם)
 (ד) אשר הוא עושה כחומר • אשר הוא עושה מן החומר נשחת ביד היוצר
 בעודו לה ומהראו מסורס הוא : (ח) מרעתו אשר דברתי עליו • מעבירות
 שזירו אשר בשבילם דברתי עליו לנתוש ולנתחן אשר פורק"י בלע"ז Pourque.
 (פורקע, בל"א דארוס, דערא האלבן) ונחמתי • וחשתי מחשבה אחרת :

ואמרו מבלל יופי

עמנו, וכן היו צרכים מונחית על הסרים הרמים, ועל הגנעות הנכונות, שהיו עובדים גם
 אלהיהם, כמו שכתוב (דברים י"ב) • על גבעות • חסר ו"ו השמוש, כמו (סנכיק"ג)
 | שמש